

ALMANYA İNSAN HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİ

DİASPORA ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

Haziran 2016 Raporu

DİASPORA ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

MEDENİ HAKLAR

Yazan: Kazım Keskin

‘İnsan Hakları’ denilince tarihsel nedenlerden ötürü aklımıza öncelikli olarak devlet aygıtının insanlara yönelik tutumundaki hak ihlalleri gelmektedir. İnsan Hakları kavramını siyaset dünyasına kazandıran felsefi aklın gücü göz önünde bulundurulduğunda makul kabul edilebilecek olan bu husus dolaylı ya da dolaysız başka insan hakları ihlallerinin de var olduğu gerçeğini unutmamıza neden olmamalıdır. Söz konusu gerçeklerden biri devletin, sınırları içinde yaşayan insanları sadece kendisinden değil ama aynı zamanda gerek ülke içinden ve gerekse ülke dışından gelebilecek her tür tehdide karşı da koruyup kollama yükümlülüğünün bulunduğudır. Bunun dışında insan hakları ihlallerinin sıkça yaşandığı bir başka önemli alan da devletin başka devlet, kurum/kuruluş ya da bireylere gerek ülke içinde ve gerekse ülke dışında hak ihlaline neden olacak tutum ve davranışlarına karşı tavrında ortaya çıkmaktadır. Birinci grup olarak nitelendirilebilecek hak ihlalleri tarihin şu aşamasında Almanya’da pek sık görülmemekle beraber ikinci ve üçüncü tür ihlallerle daha fazla karşılaştığımızı söylemek gerekmektedir.

2015 yılının yaz aylarında Almanya Başbakanı Angela Merkel’in yılsonuna kadar 800 bin mültecinin Almanya’ya beklendiği ve AB ülkeleri arasında iltica başvurularının AB sınırlarına girişin gerçekleştiği ülkenin sorumluluğunda olduğunu belirten Dublin sözleşmesini askıya aldığını açıklamasının ardından, başta Yunanistan, İtalya ve Macaristan olmak üzere Güney ve Güneydoğu Avrupa ülkelerinde bekleyen yüzbinlerce mülteci Almanya’ya akın etmişti. İlk başlarda ‘Hoş geldiniz’ pankartlarıyla karşılanan mülteciler ilerleyen zaman içerisinde ‘sorun’ olarak görülmeye başlandı. Ülke içinde mültecilerden bağımsız olarak giderek güç kazanan PEGİDA gibi hareketlerin bir kaç ay içinde milyon sınırına ulaşan bu mülteci göçü dalgasından yararlanarak sıradan insanları yaşanan sosyo-ekonomik sorunların kaynağını mültecilerde görmeleri hususunda ikna etmeleri zor olmadı. PEGİDA’nın sokak siyasetine ek olarak AfD’nin (Almanya İçin Alternatif Partisi) de parlamenter düzlemde aşırı sağcı ve yabancı düşmanı düşünceleri toplumun her katmanına yayma çabası meyvelerini vermekte gecikmedi. Ve artık Almanya sokaklarında ‘Almanları mültecilerden korumak amacıyla’ çok sayıda milis kuvvet boy göstermektedir. Alman hükümet yetkilileri söz konusu kişilere göz yumarak Alman toplumunun artık merkezine ulaşmayı başaran aşırı sağcı ve ırkçı görüşlerin meşrulaşmasına neden olmanın dışında tıpkı Nazilerin İkinci Dünya Savaşı’na giden yıllarda yapmış oldukları gibi paralel güvenlik kurumları aracılığıyla insan hakları ihlallerine neden olmaktadır. Kundaklanan bir sığınmacı yurdunun yanışını alkışlarıyla destekleyen halkı nedeniyle daha

önce de gündeme gelen Bautzen kentine bağlı Arnsdorf'ta 21 Mayıs tarihinde cereyan eden bir olay oldukça düşündürücüdür. Olay Mayıs ayında meydana gelmesine rağmen polis tarafından sümenaltı edilmeye çalışılmış ve ancak aşırı sağcıların propaganda amaçlı çektikleri videoyu internette paylaşmaları sonucu kamuoyunun dikkatini çekmiştir. Sözü edilen olayda siyah kıyafetli üç kişi süpermarkette alışveriş yapmakta olan yirmi bir yaşında psikolojik rahatsızlığı bulunan Iraklı bir mülteciye yönelerek onu tartaklamaya başlıyor ve süpermarketten dışarı çıkararak bir ağaca bağlıyorlar. Iraklı mülteci, bazı kaynaklara göre dört kişi oldukları söylenen ve hatta içlerinden birinin Angela Merkel'in partisi CDU'dan yerel bir politikacı olduğu ortaya çıkan bu 'milis' kuvveti tarafından dövülmesine rağmen polis kaçmalarına göz yummuştur. Yerel polis müdürü olay sonrasında Iraklı mülteciye yapılanın doğru olduğunu savunmuş CDU'lu meclis üyesi de 'medeni cesaret gösterdik' açıklamasında bulunmuştur. Daha sonra savcılığa olayla ilgili anonim bir suç duyurusu ulaşması sonucu Gorlitz polis müdürü Conny Stiehl hakkında halkı kin ve nefrete kışkırttığı gerekçesiyle soruşturma başlatılmıştır. Ayrıca daha önceleri sabıka kayıtları olmayan diğer üç kişi hakkında da soruşturma başlatılması kararı alındığı bilgisi kamuoyuyla paylaşılmıştır.¹

Yukarıda da ifade edildiği gibi Almanya'nın sorumlu olduğu insan hakları ihlalleri sadece ülke sınırları içinde cereyan etmemekte hâlihazırda bundan daha fazlası ülke dışında gerçekleşmektedir. Buradan hareketle dünyada en çok insan hakları ihlaline yol açan ülke olan Amerika Birleşik Devletleri ile Almanya'nın yakın işbirliği gözden kaçırılmamalıdır. Almanya sınırları içinde, Kaiserslautern yakınlarındaki Ramstein Hava Üssü Amerikan ordusuna ait İnsansız Hava Araçlarının (İHA) koordine edildiği merkez olması açısından önem arz etmektedir. Almanya'nın, Amerika Birleşik Devletleri'nin başta Somali, Afganistan, Pakistan, Irak ve Yemen olmak üzere dünyanın birçok bölgesinde 'terörist' olarak nitelendirdiği herhangi bir şahsa yargısız infaz yapmak suretiyle gerçekleştirdiği insan hakları ihlallerine ev sahipliği yapması gerek ulusal gerekse uluslararası insan hakları kuruluşları ve diğer STK'lar tarafından haklı olarak eleştirilmektedir.

Almanya'nın Amerika Birleşik Devletleri ile işbirliği içerisinde olduğu ve insan hakları ihlaline neden olan bir başka alan da iki ülke istihbarat örgütleri arasındaki ilişkilidir. Konuyla ilgili Alman Federal Meclisi tarafından oluşturulan bir soruşturma komisyonuna açıklamalarda bulunmak üzere davet edilen Almanya İç İstihbarat Kurumu'nun başkanı (Bundesamt für Verfassungschutz - Anayasayı Koruma Teşkilatı) Hans-Georg Maaßen ve önceki başkan Heinz Fromm, kurumun Amerikan istihbarat kuruluşu NSA ile istihbarat paylaşımı neticesinde çok

¹ Gefesselter Asylwerber. 30 Haziran 2016. www.migazin.de Erişim: 9 Temmuz 2016.

sayıda Alman vatandaşına ait cep telefonu bilgilerinin askeri amaçlarla kullanılmama şartıyla kendilerine verildiği açıklamasında bulundular. Öte yandan Maaßen bu bilgilerin kişilerin buldukları yerin belirlenmesi için yeterli olmadığı açıklamasında bulunduysa da daha önceki başkan Heinz Fromm'un itiraflarından pek ala bu bilgilerin İHA'lar aracılığıyla yargısız infaz yoluyla gerek Alman vatandaşı ve gerekse diğer ülke vatandaşı çok sayıda kişinin öldürüldüğü anlaşılmaktadır.² Bu da Alman devletinin insan hakları ihlallerinde aktif olarak yer aldığı bir başka olay olarak kayda geçmiştir.

Almanya'nın ülke dışındaki insan hakları ihlallerine yol açtığı bir başka örnek de Askeri Darbe Yönetimi'nin hâkimiyeti altındaki Mısır'a yönelik silah satışını devam ettirmesidir. Uluslararası Af Örgütü'nün (Amnesty International) Berlin bürosundan yapılan açıklamalarda da belirtildiği gibi Almanya ve diğer on bir AB ülkesi Mısır'a silah ve mühimmat satışını yasaklayan AB düzenlemelerini hiçe sayarak bu ülkedeki insan hakları ihlallerine dolaylı olarak katkı sağlamaktadır.³ Öte yandan 2015 yılında Almanya'nın silah ihracatının bir önceki yıla oranla iki kat artışla 7 milyar 860 milyon avroya ulaşmış⁴ olması da uluslararası platformlarda şiddetin hiç bir zaman çözüm olmadığı yönünde açıklamalarıyla tanıdığımız bu ülkenin teori-pratik uyumsuzluğu olarak görülmelidir.

Almanya'da günden güne zehirlenen toplumsal atmosfer sadece mültecilerde can güvenliği kaygısı oluşturmamaktadır. Artık dördüncü ve hatta beşinci neslin Almanya'da ikamet ettiği Türkiye kökenliler de giderek artan oranda sağcı şiddete maruz kalmaktadır. Daha önceleri 'Yabancı', 'Türk' üst başlığı altında ırkçı muamelelere maruz kalan Türkiyeliler şimdilerde 'Müslüman' üst kimliği altında hedef haline gelmektedir. Mültecilere yönelik saldırganlığın en yoğun olarak yaşandığı mekanlar olarak halihazırda mevcut ya da henüz yapılmakta olan mülteci yurtları ön plana çıkarken Türkiyelilere yönelik saldırganlıklarda camiler merkezi yer tutmaktadır.

Artık cami duvarlarına ırkçı sloganlar yazmak ya da kapılara domuz başları asmak sıradan işler haline gelen Almanya'da Alman Federal Parlamentosu'nda verilen bir soru önergesi ile 2016 yılında camilere yönelik 24 saldırının yapıldığı ortaya çıktı. Son olarak Rheinland-Pfalz eyaletindeki 9 bin nüfuslu Höhr-Grenzhausen kentinde DİTİB'in hazırlamış olduğu İftar çadırı kundaklanmaya çalışıldı. 23 Haziran gecesi birkaç yerinden tutuşturulan çadır kısmen yandı.

² Untersuchungsausschuss befragt Verfassungsschutzpräsident Maaßen. 9 Haziran 2016. www.deutschlandfunk.de Erişim: 3 Temmuz 2016.

³ Amnesty: Mısır'a hala silah satıyorlar. 25 Mayıs 2016. www.dw.com Erişim: 2 Temmuz 2016.

⁴ Bericht: Deutsche Rüstungsexporte 2015 fast verdoppelt. 3 Temmuz 2016. www.welt.de Erişim: 9 Temmuz 2016.

Olayı soruşturmakla görevli Koblenz kenti polis yetkilileri saldırganların kimliklerinin henüz belirlenemediğini belirttiler.⁵

Kolluk kuvvetlerinin saldırıları gerçekleştirenleri yakalamadaki başarıları ise Almanya’da artık mutad olduğu üzere epey mütevazı rakamlarda kalmakta: 24 saldırıda sadece 5 şüpheli yakalanabildi. Bunun dışında polise yönelik bir başka genel eleştiri konusu da tutulan istatistiklerin gerçeği tam olarak yansıtmadığı iddiasıdır. Örnek olarak geçtiğimiz yıl içinde camileri hedef alan aşırı sağcı şiddet sayısı 55 olarak belirtilirken aynı dönem için DİTİB 99 rakamını vermektedir.⁶ Aradaki istatistiki farklılığın en önemli müsebbibi Almanya’da Müslümanlara yönelik saldırganlığın ‘İslamofobi’ ya da benzeri başlıklar altında kategorize edilmemesi olduğu bilinmektedir. Sadece camilere yönelik şiddet olaylarında değil her tür aşırı sağcı saldırganlığın arkasında bulunan ırkçı motivasyonun devlet kurumları tarafından kayıtlarının tutulmadığını, böylelikle dolaylı olarak saldırganların korunduğunu görmekteyiz. Yine son dönemde Uluslararası Af Örgütü’nün raporlarına da kurumsal ırkçılık şeklinde yansıyan bu durum özellikle şahıslara yönelik şiddetin ‘şahsi kavga’ mesabesinde değerlendirilmesine zemin hazırlamakla kalmayıp ırkçı çevrelere yönelik etkin önlemler alınması ihtimalini de ortadan kaldırmaktadır. Yakın zamanda hükümetin gerçekleştireceği düzenlemelerle bu durumun değişeceği umulmaktaysa da Almanya’nın Avrupa İnsan Hakları Konvansiyonu’nun devlet dairelerindeki her tür ayrımcılığı yasaklayan 12 numaralı ek protokolünü henüz onaylamamış olması umutların üzerinde kara bulutlar dolaşmasına neden olmaktadır.

Öte yandan uzun süredir Alman kamuoyunda dillendirilen ve BM gibi organizasyonlar tarafından da uyarılara konu olan Alman kolluk kuvvetlerinin yabancılara yönelik ırkçı saldırılara karşı yeterli önlem almamasının nedeni birçok insan hakları kuruluşunun ve STK’nın da savunduğu gibi bireysel hatalar sonucu olmayıp sistemeldir. Şilezvig-Holştayn (Schleswig-Holstein) eyaletine bağlı Eutin kenti kasabası Ostholstein’de polis okulu öğrencilerinden bazılarının 2014 yılı sonunda kız arkadaşları tarafından sosyal medya üzerinden ırkçı ve cinsel içerikleri dolaşıma soktukları iddiasıyla suçlanmaları Alman polisine yönelik güveni sarsıcı boyuttadır. Kız öğrencilerin ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla erkek öğrencilerin mesajlarında ‘eğer göçmenin biri bir gösteride yerde yatacak olursa ben de onun üzerine çıkarım’, ‘bir camiye otomatik tabancayla dalmaktan memnuniyet duyarım’ şeklinde ırkçı ifadelere rastlanmıştır. Ayrıca erkek öğrencilerin beraber eğitim gördükleri kız arkadaşlarına cinsel

⁵ İftar Çadırına Hain Saldırı. 24 Haziran 2016. www.sabah.de Erişim: 2 Temmuz 2016.

⁶ MoscheeEinbrecher schläft beim Diebstahl ein. 29 Haziran 2016. www.islamiq.de Erişim: 5 Temmuz 2016.

tacizde buldukları ve yine bu kişiler hakkında cinsel içerikli mesajları internet ortamında dolaşıma soktukları anlaşılmıştır. Belki de bu anlatılanlardan çok daha vahimi polis okulu yetkililerinin suçlamalar karşısında hiç bir şey yapmamaları ve konuyla ilgili dokümanları imha etmeleridir. Daha sonra eyalet içişleri bakanlığından konuyla ilgili yapılan açıklamada dokümanların imha gerekçesinin 'kişisel verilerin korunması' olarak ifade edilmesi⁷ ve suçlamalar karşısında bir tür dokunulmazlık zırhı ile kurtulan öğrencilerin 1 Temmuz 2016 tarihi itibarı ile polis memurluğuna atanmaları bize Almanya'nın bir ironi cenneti haline dönüştüğünü düşündürmektedir. Daha önceleri de gündeme geldiği ve pek çok STK'nın da ısrarla talep ettiği gibi Almanya'nın polise yönelik suçlamaları araştırarak gerçekten bağımsız bir mekanizmadan yoksun olması gelecek hakkında karamsarlığa yol açmaktadır.

KÜLTÜREL HAKLAR

Yazan: Kazım Keskin

Kişi hayatın her alanında olduğu gibi okul hayatı boyunca da sahip olduğu kültürel, dini ve sosyo-politik görüşlere saygı beklemektedir. Almanya’da anaokulundan üniversiteye kadar “biyo-Alman” olmayan yabancılar açık ya da gizli dışlanmaya tabi tutulmaktadır. Okul kitaplarındaki konuların seçilmesinden okul gezilerinde konaklanan yerlerdeki menüye, yüzme derslerinden rol-model olarak belirlenen kişilere kadar birçok alanda yabancılar daha anaokulu yıllarından itibaren “iyinin”, “doğrunun”, “örnek alınması gerekenin” kendi örf ve adetlerinin, kendi kimliklerinin, kendi inançları ve kültürlerinin dışında bir şey olduğunu “öğrenmektedirler”. Herhangi bir hikâye kitabında kendi inancından, kendi kültüründen kahramanları veya örneğin bir cami bulamayan beş yaşındaki çocuk kendisinden beklenen eğitim-öğretim başarısının yanı sıra bir de özgüven eksikliği ile baş etmek durumunda kalmaktadır. Yerli Alman akranlarında olduğu gibi yabancı öğrencilere eğitim hayatına dahil olmayan ek “sorumluluklar” yüklenmemesini sağlamak Alman devletinin görevlerindedir. Bununla birlikte Berlin’de yaşanan bir olay sorunların devlet tarafından çözülmek yerine sorunun parçası olan tarafların karşı karşıya getirildiğini göstermektedir. Berlin-Pankow’daki Platanus okulunda bir öğretmen Türkiyeli bir öğrencinin velisini okula davet eder. Görüşmede aynı zamanda imam olarak görev yapan öğrenci velisi öğretmenin elini sıkmayıp Anadolu’da gelenek olduğu üzere elini kalbinin üzerine götürünce öğretmen velinin tutumunu saygısızlık ve kadın düşmanlığı olarak nitelendirir. Çıkan tartışmada öğretmen veliye Alman geleneklerini hatırlatırken veli de kendi inanç ve kültür dünyasında eli kalbe götürerek selamlamanın bir kadına verilen değeri gösterdiğini ifade eder. Her iki taraf da kendi pozisyonlarını koruyunca çözüm için mahkeme yolu gözüktür.⁸ Okul idaresi var olan kültürel çatışmada herhangi bir yorum yapmazken okulun bulunduğu Neukölln Belediye Başkanı Franziska Giffey öğretmenden yana tavır koyar. Giffey, kültürel farklılıkların toplumlar için birer zenginlik unsuru olduğunu söyleyerek çatışmanın önüne geçmek gerekirken velinin tutumunun kadın-erkek eşitliğini zedelediğini savunmuştur. İşi çok daha zora sokan ise Giffey’in öğretmenin sadece eğitimci olmadığı ve fakat aynı zamanda “Alman devletinin bir temsilcisi” olduğu ifadesiydi.⁹ Biraz empati yaparsak eğer, kendi değerleri hiç bir şekilde kabul görmeyen ve hatta Alman kültürüne ait uygulama ve pratikleri zorla benimsemeleri istenen çocuklar acaba sağlıklı bir eğitim süreci yaşayabilirler mi?

⁸ Handschlag-Konflikt an Berliner Privatschule. 23 Haziran 2016. www.islamiq.de Erişim: 2 Temmuz 2016.

⁹ Handschlag-Streit an Schule: Giffey ergreift Partei für Lehrerin. 26 Haziran 2016. www.islamiq.de Erişim: 2 Temmuz 2016.

Almanya’da zorlayıcı önlemlerin bir yenisini Hristiyan Sosyal Birlik (CSU) Partisi’nin Bavyera Eyaleti yöneticilerince hazırlanmış olan entegrasyon yasası taslağında görmekteyiz. Benzer önerilere geçmişte yaşanan “Leitkultur” tartışmalarında da rastlanan taslak metinde mültecilerin Almancayı öğrenmelerinin yeterli görülmediği ve ancak Bavyera diyalektiğini de öğrenirlerse eyaletin kültürünü benimsemiş sayılacağı belirtilmiştir. Yasa taslağında ayrıca Almanca kursuna gitmeyen kişiler, ya da okul çağına gelmiş ve Almancaya hâkim olamayan ebeveynlerin ekonomik yaptırımlarla cezalandırılması öngörülmektedir. Bunun haricinde kamu kuruluşlarında var olan işleyiş kendilerine anlatıldığı halde buna aykırı davranışlar sergileyen kişilerin içeri alınmaması, iltica yurtlarının “tehlikeli alanlar” ilan edilerek kolluk kuvvetlerine daha fazla yetki tanınması gibi öneriler de ironi olsun diye değil ciddi ciddi “entegrasyon” başlığı altında sıralanmaktadır. Taslak bu haliyle yasalaysa Almanya’nın aşırı sağcı çevrelerin hayal ettikleri bir ülke haline dönüşmesi yolunda bir adım daha atılmış olacaktır.

Öte yandan aynı yasa taslağında CSU yetkilileri “güvenli ülkelerden” geldikleri için ülkelerine gönderilmek üzere kamplarda yaşamak zorunda olan kişilerin çocuklarının okula gitmelerine müsaade etmek istememektedirler ki bu durum haklı olarak Yeşiller Partisi’nden Margarete Bause tarafından eleştirilmiş ve BM Çocuk Hakları Konvansiyonu’na aykırı olarak nitelendirilmiştir.¹⁰

Benzer şekilde Almanya 2014 yılından itibaren BM nezdinde ülke içinde doğan her çocuğa doğum belgesi verme yükümlülüğü altına girmiş olmasına karşın ülkedeki insan hakları kuruluşları uygulamada sorunlar olduğunu belirtip sadece Berlin’de 400 çocuğun bu haktan mahrum bırakıldığını bildirmektedir.¹¹ Bu durumda olan çocuklar ülkedeki sağlık hizmetlerinden ancak acil durumlarda yararlanabilme şansına sahip olabilmektedirler.

Ailenin Dokunulmazlığı:

Avrupa’nın birçok ülkesindeki sağduyu sahipleri aşırı sağcı çevrelerin giderek güçlenerek politik arenada söz sahibi olmalarını kaygıyla izlerlerken Almanya’da söz konusu ideolojinin temsilcilerinin seçimlerde çok düşük düzeylerde oy almaları bu ülkeye Avrupa içinde istisnai bir konum bahşetmekteydi. Fakat geçtiğimiz yıldan itibaren Almanya’nın da Avrupa’nın birçok ülkesi gibi “normalleşme” yoluna girdiğine şahit olundu. Siyasal düzlemde aşırı sağcıların güç kazanmalarına paralel olarak hayatın genel işleyişi de Almanya’da yukarıda ifade edildiği anlamda, yani tırnak içerisinde normalleşmeye başladı. Bütün ulusal ve uluslararası yasalara aykırı bir biçimde Saksonya Eyaleti’nin Grimma kentinde iltica başvurusu reddedilen Polonyalı

¹⁰ Bayerns Dialektpflege. 2 Haziran 2016. www.jungewelt.de Erişim: 1 Temmuz 2016.

¹¹ Flüchtlingskinder ohne Geburtsurkunde. 2 Haziran 2016. www.migazin.de Erişim: 8 Temmuz 2016.

bir anne ile 16 yaşındaki çocuğu sınır dışı edildiler. Ailenin üçüncü üyesi 13 yaşındaki çocuk ise sınır dışı işlemi esnasında evde bulunmadığı için kayıplara karışmış durumdadır. Annenin psikolojik tedavi gördüğü ve doktorunun açık olarak sınır dışı edilmemesini istediği ve ailede henüz reşit olmayan bir çocuğun da bulunduğu bilinmesine rağmen yetkililer böyle bir skandala yol açmışlardır. Normalde aile içindeki en ufak anlaşmazlıklarda müdahil olan Gençlik Dairesi'nin (Jugendamt) ise bu olayda 13 yaşındaki çocuğun bakımını üstlenmemiş olması düşündürücüdür. *Initiativkreis: Menschen. Würdig.* isimli insan hakları kuruluşundan Kim Schönberg'in ifadesinden Saksonya Eyaleti'nin hukuku hiçe saydığı bu eylemin ilk olmadığını öğrenmekteyiz. Schönberg, Hristiyan Birlik Parti'li (CDU) politikacı Frank Kupfer'nın 2015 Ağustos ayında yapmış olduğu çağrıda sınır dışı kararlarında ailelerin parçalanmasının mümkün görülmesi gerektiğini ifade ettiğini hatırlatmaktadır.¹² Alman Anayasası'nın ve BM Çocuk Hakları Konvansiyonu'nun açık ihlali olan bu durumun mağduru olan Polonyalı bayanın Almanya'ya dönmeyi başararak 13 yaşındaki çocuğuna yeniden kavuşmuş olması sevindirici bir gelişmedir.

Bununla birlikte benzer durumda olup kamuoyunun bilgisi dışında olduğu için kaderlerine terkedilmiş çok sayıda insanın var olduğunun da bilinmesi gerekmektedir. Bunlardan birisi de sekiz yıldır Almanya'da iltica başvurusunun sonucunu bekleyen Makedonyalı Azbije Kamberovik ve vatansız eşi Sami Bekir ile sekiz çocuğudur. Mart 2016 tarihinde çıkarılan 2. İltica Paketi nedeniyle sınır dışı kararları ancak çok ağır hastalıklarda işleme konulmamaktadır. İntihara teşebbüs eden, kalp rahatsızlığı bulunan ve sürekli depresyondaki Kamberovik yeterince "hasta" olmadığı için Saksonya eyaleti tarafından sınır dışı edildi.¹³

¹² Vollkommener Abschieberausch. 24 Haziran 2016. www.migazin.de Erişim: 5 Temmuz 2016.

¹³ Familientrennung bei Nacht. 17 Haziran 2016. www.migazin.de

SİYASAL KATILIM VE ÖRGÜTLENME HAKKI

Yazan: Soner Tauscher

Almanya'daki siyasi ortam Almanya-Türkiye ilişkileri açısından Haziran 2016'da oldukça gerilimli başladı. Türkiye Cumhurbaşkanı'nın ve Hükümeti'nin sözde "Ermeni Tasarısı"nın Alman Meclisi tarafından oylanmasına birçok defa karşı çıkmalarına rağmen tasarı "1915 ve 1916 yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'nda Ermenilere ve diğer Hristiyan azınlıklara uygulanan soykırımın hatırlanması ve anılması" başlığıyla kabul edilmiştir. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın oylama öncesi yaptığı eleştiriler tamamıyla göz ardı edilmiş, hatta Yeşiller Partisi Eş başkanı Cem Özdemir bu konuda "Erdoğan gibi bir despotun şantajlarına izin vermeyeceğiz!"¹⁴ yönünde açıklamalar yaparak konunun kendileri için olan zaruretini ortaya koymuştur. Bunun yanında oylamadan önce Türkiye'nin ve Almanya'da yaşayan Türkiye kökenlilerin uyarıları ve hassasiyetleri de göz önüne alınmadan tasarı kabul edilmiştir.¹⁵

1915 ve 1916 yılında yaşanan olayları katliam ve soykırım olarak niteleyen beş sayfalık tasarının kabul edilmesine karşılık Türkiye Devleti öncelikle büyükelçisini geri çekmiş ve İncirlik Üssü'ndeki Alman askerlerini ziyaret etmek isteyen Alman yetkililerine izin vermemiştir.¹⁶ Türkiye tarafından daha farklı yaptırımlarında geleceği beklenmektedir. Ayrıca DİTİB gibi birçok sivil toplum kuruluşu ve Türkiye kökenli Alman vatandaşları da tasarıyı kınayan mesajlar vermiştir.

Tasarının kabul edilmesinden sonra Türkiye Devleti'nde ve vatandaşlarında oluşan hayal kırıklığının önemli sebeplerinden biri, Almanya'nın tasarıyı kabul etmesinden ziyade tarihi bir olayın politik hale getirilerek Alman Meclisi gibi siyasi bir kurum tarafından Ermeni Lobi faaliyetleri sonucunda karara bağlanmış olmasıdır. Türkiye'nin tüm çekinceleri ve 1915/1916 Olaylarını bilim insanlarından oluşturulacak bağımsız bir kurul tarafından incelenmesi önerisi dikkate alınmadan üç partinin (Yeşiller, Hristiyan Demokrat (CDU) ve Sosyal Demokrat (SPD)) Alman Meclisi'nde eşine az rastlanır bir oybirliğiyle (sadece bir milletvekili karşı oy bir milletvekili de çekimser oy kullanmıştır) tasarı kabul edilmiştir. Tasarıya karşı oy veren

¹⁴ Völkermord-Beschluss im Bundestag: "Wir lassen uns von einem Despoten wie Erdogan nicht erpressen", <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/tuerkei-bundestag-will-resolution-zum-voelkermord-an-armeniern-verabschieden-a-1092454.html>, Erişim Tarihi 05.06.2016.

¹⁵ Armenien-Resolution: Türkischer Ministerpräsident verschärft den Ton gegenüber Merkel, <http://www.spiegel.de/politik/ausland/armenien-resolution-tuerkischer-premier-verschaerft-kritik-a-1094990.html>, Erişim Tarihi 05.06.2016.

¹⁶ Türkei verweigert Besuch von deutschem Staatssekretär die Zustimmung, <http://www.sueddeutsche.de/politik/nach-armenier-resolution-des-bundestags-tuerkei-verweigert-besuch-von-deutschem-staatssekretaer-die-zustimmung-1.3047258>, Erişim Tarihi 205.06.2016.

CDU milletvekili Bettina Kudla bu tür tarihi olaylar hakkında hüküm verilmesi gereken yerlerin parlamentolar olmadığını, ortada 1915/1916 Olaylarını soykırım ve katliam olarak nitelenmesini gerektiren yeterince bilimsel kanıt bulunmadığını ve bu oylamanın Türk-Alman ilişkilerine zarar vereceğini belirtmiştir.¹⁷ Ancak Kudla'ın tek kişilik karşı duruşu ve bu duruşun sebebi medyada pek bir yankı bulmamıştır.

Almanya Başbakanı Merkel'in, koalisyon ortağı ve Başbakan vekili Sigmar Gabriel'in ve Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier oylamaya katılmayarak Türkiye'ye mesaj vermek istemişler, ancak Merkel ve Gabriel daha önce kendi gruplarına tasarıyı desteklediklerini açıklamışlardır.¹⁸

2016 yılının Şubat ayında Meclise getirilen tasarı iktidarın talepleri doğrultusunda birkaç ay ertelenmişti. O dönem AB, Türkiye ile mülteciler konusunda anlaşma arayışındaydı ve bu arayışın önderliğini de Merkel yapmaktaydı. Politik sebeplerle oylamaya sunulmaya çalışılan bir tasarı yine politik sebeplerle geri çekilmiş ve Türkiye ile mülteciler konusunda anlaşmaya varıldıktan sonra yeniden ortaya çıkarılmıştır. Bu da bu tasarıyı hazırlayanların tasarıda iddia ettikleri gibi Türk-Ermeni ilişkilerinin düzelmesi için katkıda bulunmaktan ziyade politik hedeflerinin olduğunu ve samimiyetsizliklerini göstermektedir.

Ayrıca Türkiye kökenlileri Alman toplumuna uyum sağlayamamakla eleştiren politik elitlerin Türkleri rencide edici böyle bir tasarıyı büyük bir coşkuyla kabul etmeleri Almanya'da yaşayan Türkiye kökenlileri derinden sarsmış ve Alman politik sistemi ve politikacılarına olan güvenlerini sarsmıştır.

Haziran ayında yaşanan önemli bir diğer siyasi gelişme ise İngiltere'nin AB'de kalıp kalmama konusunda yaptığı referandumdur. Referandum sonucunda oylamaya katılanların %51,9'u Birlik'ten çıkma yönünde oy kullanmıştır.¹⁹ Yapılan bu referandumun yasal bir bağlayıcılığı olmamasına rağmen siyasal bağlayıcılığı bulunmaktadır. İngiltere Hükümeti siyasi sorumluluğu olarak AB'ye çıkma kararını iletip, iki yıl içinde Birlik'ten çıkmak için gerekli olan müzakereleri bitirmek zorundadır.

¹⁷ Eine Stimme gegen die Armenien-Resolution, <http://www.sz-online.de/nachrichten/eine-stimme-gegen-die-armenien-resolution-3410337.html>, Erişim Tarihi 05.06.2016.

¹⁸ Bundestag bezeichnet Gräueltat an Armeniern als Völkermord, <http://www.zeit.de/politik/deutschland/2016-06/bundestag-verabschiedet-voelkermord-resolution-zu-armeniern>, Erişim Tarihi 04.06.2016.

¹⁹ Brexit - Informationen und Hintergründe, <http://www.welt.de/themen/brexit/>, Erişim Tarihi 25.06.2016.

Referanduma katılan 18-24 yaş arasındaki gençlerin % 64'ü²⁰ AB'de kalmak istemektedirler. Bu durumda gençler ve AB yanlıları tarafından ikinci bir referandum için bir girişim başlatılmıştır.²¹ Ancak Merkel yaptığı açıklamada böyle bir durumun mümkün olmadığı ve İngiltere'ye AB'de olmak ile olmamak arasındaki farkın hissettirileceğini belirtmiştir. Ayrıca Avrupa Birliği Parlamentosu Başkanı Martin Schulz referandumun üstünden daha iki gün geçmeden İngiltere Hükümeti'nden AB'den çıkış belgelerini talep etmiştir.²² Görüldüğü üzere Almanya İngiltere'nin AB'den çıkmaya yönelik yaptığı oylamadan bir yandan rahatsız olmuşken, bir yandan da onu ikna etmek için herhangi bir girişimde bulunmaktan ziyade cezalandırmaya yönelik açıklamalar yapmaktadır. İngiltere'nin Birlik'ten ayrılmasının birçok ekonomik, sosyal ve kültürel yansımaları olacağı daha şimdiden Almanya'da yaşayan İngilizlerin Alman vatandaşlığı için Alman makamlarına başvuruda bulunmasından ve şirketlerin göç edebilecekleri AB ülkeleri aramaya başlamasından belli olmaktadır.²³ İngiltere'nin ayrılmasının AB'nin yapısını ve geleceğini etkileyeceği de aşikârdır.

PEGİDA hareketinin başlamasından ve toplumsal taban bulmasından sonra Almanya'nın birçok yerinde sosyal medya üzerinden "sade" vatandaşlardan oluşan yerel milis güçler kurulmaktadır. Özellikle 2016 yılbaşında yaşanan "taciz" olaylarından sonra birçok Alman erkeği kendini Alman kızlarını ve kadınlarını mültecilere ve Müslümanlara karşı korumakla görevli olduklarını düşünmeye başladılar. Bu tür oluşumlara katılanlar giderek kendilerini sadece kadınları "korumakla" görevli saymıyarak yaşadıkları çevrelerde olası hırsızlık ve asayiş bozukluklarını da gidermekle sorumlu olduklarına inanmaya başladılar. Dresden yakınlarındaki Arnsdorf kentinde yaşanan bir olay bunu açıkça göstermektedir. Bir markette alışveriş yapan ve hiçbir hırsızlığa ya da şiddete bulaşmamış bir Iraklı göçmen aniden gelen 4 kişi tarafından olay çıkardığı gerekçesiyle dövülerek market dışına çıkarılmış ve orada bulunan bir ağaca bağlanmıştır. Bu dört kişilik "milis"²⁴ gücünün içinde CDU belediye meclisi üyesi

²⁰ Die Alten überstimmen die Jugend beim Brexit-Votum,

<http://www.welt.de/politik/ausland/article156519753/Die-Alten-ueberstimmen-die-Jugend-beim-Brexit-Votum.html>, Erişim Tarihi 25.06.2016.

²¹ Mehr als zwei Millionen Briten fordern zweites Referendum, <http://www.sueddeutsche.de/politik/nach-der-brexit-entscheidung-mehr-als-zwei-millionen-briten-fordern-zweites-referendum-1.3051297>, Erişim Tarihi 26.06.2016.

²² EU-Parlamentspräsident: Schulz fordert Austrittsantrag der Briten bis Dienstag, <http://www.spiegel.de/politik/ausland/brexit-martin-schulz-fordert-austrittsantrag-bis-dienstag-a-1099824.html>, Erişim Tarihi 26.06.2016.

²³ Nach dem Brexit wollen mehr Briten deutsche Pässe, <http://www.welt.de/politik/deutschland/article157615356/Nach-dem-Brexit-wollen-mehr-Briten-deutsche-Paesse.html>, Erişim Tarihi 26.06.2016.

²⁴ Bu tür milis güçleri Alman tarihinden hatırlamak mümkündür. Hitler tarafından kendi koruma kuvveti olarak kurulan Koruma Timi (Schutzstaffel), daha sonraları polis gücüne benzer şekilde toplumsal olaylara müdahale etmeye başlamış, zamanla da toplama kamplarında görevlendirilmiştir.

49 yaşındaki Detlef Oelsner de yer almıştır.²⁵ PEGİDA'nın ve diğer aşırı sağ grupların sürekli olarak polisin halkı yabancılara karşı koruyamadığı, bundan dolayı halkın direniş hakkının bulunduğu yönünde yaptığı propagandalar sonucu kurulan bu milis güçler, yabancuları ve Müslümanları hedef almakta, Almanya'daki toplumsal barışı ve huzuru ciddi şekilde tehdit etmektedir. Bu grupların yargı ve polis tarafından anayasal sivil örgütlenmeler olarak görülmesinden ziyade organize suç örgütü olarak görülmesi ve ciddi takiplerinin yapılması gerekmektedir. Aksi halde yukarıda verilen örnekten daha ciddi birçok üzücü olay yaşanacaktır.²⁶

Mayıs ayında Alman Milli Futbolcusu Mesut Özil'in Umreye gitmiş olması AfD başta olmak üzere aşırı sağ kesimden eleştiri almıştı. Eleştirilerin ana konusu, bir Alman Milli Futbolcusu nasıl olurda hem İslami bir gerekliliği yerine getirir hem de tamamen kendini Alman hissedebilir sorusu üzerine odaklanmaktaydı. AfD Başkanvekili Alexander Gauland futbolcuların gitmesini tuhaf bulmamakta, ancak memurların, öğretmenlerin ve politikacıların Umreye gitmelerini eleştirmektedir. Bunun Alman demokrasisiyle uyuşmadığını ve vicdani bağlılıklarının İslam Dini'ne mi yoksa Alman Anayasası'na mı olduğunu sorgulamaktadır.²⁷ Ancak bahse konu olan vicdanın ve bunun yanında din ve inanç hürriyetinin Alman Anayasası'nda korunduğunu unutmaktadır. Bu tür Alman Anayasası'nı hiçe sayan, insanların inanç ve vicdanları üzerinde yargıda bulunan ve baskılayan düşüncelerin hala ifade ve düşünce hürriyetine girip girmediğinin tartışılması gerekmektedir. AfD ve PEGİDA "masum" gözükten bu tür ayrımcı ifadeleri kullanarak toplumun bir kesimini ayrıştırmakta ve bunu yaparken de ifade hürriyetine sığınmaktadır.

Bu durumun bir örneğini yine Gauland, Elsterwerda kentinde yaptığı bir konuşmada ortaya koymuştur. Konuşmasında önce Merkel'i diktatör olarak nitelemiş, daha sonra da Neonazi gruplarında sevilen bir slogan olan "Bugün hoşgörülüyüz, yarın kendi vatanımızda yabancıyız."

²⁵ Arnsdorf: Hier rechtfertigt ein CDU-Politiker, warum er einen Flüchtling fesselte, <http://www.bento.de/politik/arnsdorf-cdu-mann-detlef-oelsner-spricht-ueber-angriff-auf-fluechtling-603408/>, Erişim Tarihi 03.06.2016.

²⁶ Stuttgart'ta yolda yürüyen siyahi bir kişiye içinde Alman Milli Forması giyen kişilerin bulunduğu bir arabadan kurusıkı tabancayla ateş edilmiş ve kaçan kişiye "Koş siyahi" diye bağırılmıştır. Bu gibi ırkçı saldırı örnekleri her gün Almanya'nın her tarafında artarak yaşanmakta ve git gide Alman basını ve toplumu için normal hale gelmektedir.

Stuttgart: Fußballfans schießen auf Dunkelhäutigen, <http://www.spiegel.de/panorama/justiz/stuttgart-fussballfans-schiessen-auf-dunkelhaeutigen-a-1097429.html>, Erişim Tarihi 15.06.2016.

²⁷ AfD: Gauland kritisiert Mekka-Reisen von Beamten, <http://www.spiegel.de/politik/deutschland/afd-alexander-gauland-kritisiert-pilger-reisen-von-beamten-und-politiker-nach-mekka-a-1095675.html>, Erişim Tarihi 03.06.2016.

cümlesini konuşmasında kullanmıştır. Bu tür çıkışlarla partisini ve kitesini giderek daha da radikalleştirmekte²⁸ ve toplumu ayrıştırmaktadır.

DİNİ HAKLAR

Yazan: Zeynel Abidin Kılınc

Seküler-demokratik bir ülke olmakla birlikte Almanya'da azınlık dinlere mensup bireylerin muhatap olduğu ve muhtemelen uzun vadede gündemde olacak problemlerden birisi de Alman kültürel ve anayasal değerleri ile azınlık dinlerin değerleri arasından ortaya çıkan ve çıkacak olan uyumsuzluk ve çatışmadır. Bu çatışma ve uyumsuzluk özellikle Müslümanlar için muhtemeldir.

Uzun tarihi dönüşüm süreçleri içerisinde günümüzdeki demokratik, seküler ve çoğulcu yapılarına kavuşmuş olsalar da gerek batılı gerekse batılı olmayan ülkelerde kültürel devamlılık mevcuttur. Bu tür ülkelerde, demokratiklik, sekülerlik ve çoğulculuk nitelikleri daha ziyade anayasa ve kurumsal yapılarda belirleyicidir. Kültür ve toplumsal zihniyet ya da şuuraltında ise geçmişle günümüz arasında göz ardı edilemeyecek düzeyde devamlılık ya da geçmişin günümüze belirleyiciliği söz konusudur. Anayasa ve kurumsal yapılar geçmişle bağlarını topluma/kültüre nazaran daha keskin ve bilinçli biçimde koparma imkânına sahiptir. Toplumsal alanda ise gerek bilinçli tercihlerle gerekse bilinçaltı işleyişle devamlılık daha belirgin ve etkindir.

Modern demokratik bir ülkenin sadece anayasal ve kurumsal yapısından hareketle toplumun davranışlarının bu yapılara birebir uygun olacağını düşünmemek gerekir. Kısmî bir devamlılığın mevcut olduğu toplumla daha keskin bir kopuşun olduğu anayasal değerler arasında bir düzeyde zaman zaman ihtilaf çıkması muhtemeldir. Diğer taraftan kendi iç dinamikleri ile sanayileşme, reform ve aydınlanma süreçlerini yaşayarak günümüz yapılarına kavuşan batılı ülkelerde - kurumsal yapılarla kültürel niteliklerin dönüşümünün tepeden inme devrimlerle batılılaşma ve modernleşme politikaları sonucu günümüze ulaşan batılı olmayan Türkiye gibi ülkelere kıyasla - kurumsal yapı ve kültürel nitelikler arasında uyumun daha fazla olacağı açıktır.

İç dinamikleri ile dönüşümünü gerçekleştiren batılı ülkelerde kültürel tortuların/devamlılığın bir sonucu olarak değerlendirilebilecek problemler toplumun bazı kesimlerinin modern, seküler ve demokratik değerleri içselleştirmekte başarısız olması ya da açıkça reddetmesidir. Batılı ülkelerde aşırı sağ ve radikal dini gruplar bu durumun sonucudur. Fakat iç dinamikleri ile dönüşümünü gerçekleştirmiş olan batılı ülkeler için bu tür gruplar demokratik, çoğulcu ve seküler değerler için hayati tehlike olarak görülemeyecek kadar marjinaldir.

Batılı ülkeler için asıl problem yukarıda sözü edilen modernleşmesi tepeden inme devrimlerle gerçekleştirilen ve batılı hayat tarzına karşı direnmenin daha fazla olduğu özellikle Müslüman ülkelerden gelen dini gruplarda ortaya çıkmaktadır. Almanya’da çoğunluğunu Türkiye’den gidenlerin teşkil ettiği Müslümanlar dini haklar konusunda iki açıdan problem yaşamaktadır. Birincisi batılı hayat tarzı ve değerleri ile İslami değerlerin farklılığından kaynaklanan ihtilaflardır. İkincisi ise modern toplumların tipik özelliklerinden birisi haline gelen çokkültürlülük halinin ortaya çıkardığı ihtilaflardır.

Birinci problem genel olarak yabancı işçi/mülteci statüsündeki azınlık dinlerin bazı değerleri ve uygulamaları ile Almanya’nın anayasal değerleri arasında uyumsuzluk olduğu kanaatidir. Örneğin başörtüsü ya da sünnet pratiklerinin Alman anayasal değerlerine aykırı olduğu iddiası bu tür problemlerdir. Batılı toplumlar kendi dinlerinde olmayan fakat azınlık dinlerde bulunan uygulamalara karşı olumsuz tutum takınabilmektedir. Bu tür problemlerin çözümü anayasanın dini hakları düzenleyen maddelerini daha geniş yorumlamakla aşılabilir. Bu durumun tipik örneği çağdaş değerlere aykırı olduğu iddiasıyla yasaklanan başörtüsüne bireysel dini tercih olduğu gerekçesiyle daha sonra izin verilmesidir. Yine Müslümanlar ve Yahudilerde sünnetin bir hekimin kontrolünde yapılması şartıyla izin verilmesi buna örnektir.

Bu kategoride bir diğer problem türü kamu görevlilerinin art niyetli uygulamalarından kaynaklanmaktadır. Müslüman kadınların havuza ya da denize girerken kullandığı tesettür mayonun hijyenik olmadığı iddiasıyla yasaklanması art niyetli tutum örneğidir (Piggott, 10.06.2016). Yine Haziran ayında bir Müslüman kadının Neuss, North Rhine-Westphalia’da Sparkasse bankasının bir şubesine bankanın “maske” ile bankaya girilemeyeceğine dair kuralı ileri sürülerek peçe ile girmesi “güvenlik” gerekçesi ile reddedilmiştir. Müslüman kadın, kapalı bir odada bayan bir görevliye yüzünü gösterebileceğini beyan etmesine rağmen görevli bu çözümü kabul etmemiştir. Daha sonra aslında bankanın bu tip durumlarda ayrı bir odada kimlik kontrolü yapmaya imkan sağlayan bir uygulamasının olduğu ortaya çıkmıştır (The Local.de, 18.06.2016).

Çözümü daha sıkıntılı ihtilaflar çokkültürlülük ilkesi çerçevesinde ortaya çıkar. Almanya’da Haziran ayı içerisinde tartışma konusu haline gelen çok eşli evlilik meselesi bu tarz bir problemdir (BBC, 15.06.2016). Müslüman mültecilerin bir kısmının çokeşli olması tek eşliliğin kural olduğu Alman anayasası ve değerleri açısından problem olarak değerlendirilmektedir. Fakat çokkültürlülük ilkesi farklı hayat tarzlarının ve kültürel değerlerin kabaca eşitliğini ve birbirine toleransını gerektirir. Bu anlamda referans ya da norm kültür/hayat tarzı yoktur. Bu

örnekte asıl ihtilaf, farklı hayat tarzlarına sahip toplulukların değerlerinin çatışmasıdır. Dolayısıyla değerleri çatışan farklı hayat tarzlarının aynı ülkede düzen ve istikrarı tehdit etmeden birlikte yaşayabilmesi günümüz çoğulcu toplumlarının temel problemlerinden birisi haline gelmiştir. Bu tür problemlerin çözümü ise standart anayasal ilkeler çerçevesinde kolay gözükmemektedir. Almanya’da çokeşlilik tartışmasının ele alınış biçimi çokkültürlülük ilkesini göz ardı eden ve etnosantrik temelde Alman anayasal değerlerini norm kabul edip farklı hayat tarzına ve değerlere sahip bir gruba empoze edilmesi biçimindedir.

Sonuç

Almanya’da en büyük dini azınlık olarak Müslümanlar’ın muhatap olduğu problemler anayasal hakların geniş yorumu ve politika yapıcıların iyi niyetli tutumuyla büyük oranda çözülebilir niteliktedir. Başörtüsü, tesettür mayo ve sünnet örneklerinde nihai çözüm rahatlıkla bu çerçevede sağlanabilir. Bu çözümler mevcut anayasal çerçevede çoğulcu toplum modeli ve bireysel tercih çerçevesinde kalır. Çokkültürlülük politikasını açıkça reddeden ve azınlık din mensuplarından entegrasyon talep eden Almanya için çokeşli evlilik türünden ihtilaflar mevcut anayasal sınırlar ve esas itibariyle birey temelli olan hak ve özgürlükler çerçevesinde çözülemez gözükmektedir. Herhangi bir dini azınlığın çokkültürlülük temelinde Alman anayasal değerlerine aykırı geleneksel pratiklerini uygulama talebi halinde bu tarz problemler çoğalacaktır. Örneğin, Münster Üniversitesi tarafından Türkler üzerinde yapılan bir anket çalışmasında (Integration and Religion from the viewpoint of Turkish Germans in Germany) katılımcıların %47’si İslami değerlerle Alman anayasası çeliştiğinde dini değerlerini tercih edeceğini söylemiştir (Perring, 17. 06. 2016).

KAYNAKÇA

- BBC (15 Haziran 2016). “Germany polygamy: Minister says migrants must abide by law,” <http://www.bbc.com/news/world-europe-36537305>
- Perring, Rebecca. (17 Haziran 2016). “Nearly half of Turkish immigrants in Germany put Islam above law, shock study reveals.” <http://www.express.co.uk/news/world/680828/Germany-Turkey-Islam-above-law-Muslim-immigrants-study>
- Piggott, Mark (10 Haziran 2016). “Under fire German mayor insists burkini ban is issue of hygiene not religion.” <http://www.express.co.uk/news/world/678469/Christian-mayor-bans-burkini-swimming-pools-complaints-Neutraubling-Germany>
- The Local.de. (18 Haziran 2016). “Bank ejects Muslim woman over full-face veil”, <http://www.thelocal.de/20160118/muslim-woman-thrown-out-of-bank-for-wearing-niqab>

ALMANYA'DA SOSYAL GÜVENLİK VE GÖÇMENLERİN ÇALIŞMA YAŞAMINA KATILIMI

Yazan: Elif Madakbaş Güleler

Haziran ayı itibariyle ekonomiye baktığımızda, Almanya'da işsizliğin rakamsal olarak 2.614.000; oransal olarak ise % 5,9 olduğu görülmektedir. Mayıs ayına oranla işsizlik sayısında 50.000 azalma; 2015 Haziran ayına oranla ise 97.000 azalma gerçekleşmiştir²⁹. 1995 yılından 2016 yılına dek olan süreçte işsizlik oranlarına ilişkin gerçekleştirilen değerlendirmelerde, 1995 yılında oran %9,4 iken 2016 yılı Haziran ayı itibari ile %6,3 olmuştur. En yüksek işsizlik oranı 2005 yılında %11,7 olurken özellikle 2013 yılından itibaren son üç yılda işsizlik oranında düzenli bir düşüş yaşanmıştır³⁰. 2015 yılı ve 2016 yıllarında aylar üzerinden gerçekleştirilen değerlendirmelere odaklanıldığında görülen, 2016 Ocak ayı itibariyle artan oran (2015'e göre) Haziran'a dek düzenli bir şekilde azalma göstermiştir³¹. Bu oranların Almanya içindeki eyaletlere dağılımına bakıldığında ise en az işsizlik Bavyera Eyaleti'nde görülürken en fazla işsizlik oranları Berlin ve Bremen'de görülmektedir³². Yabancılar arasında işsizliğin dağılımına baktığımızda ise toplam işsizler içinde Almanların oranı %76,2 iken bu oran yabancılarda %23,5'tir. Yabancılar içindeki dağılıma baktığımızda ise genişleme hamlesinden sonra AB ülkelerinden gelenlerin oranı %3,9; Yunanistan, İtalya, İspanya ve Portekiz'i kapsayan GIPS ülkelerinin oranı %2,4; AB dışı ülkelerin oranı %8,5 iken içinde Türklerin de bulunduğu diğer yabancıların oranı %8,7'dir³³.

Savaş gibi nedenlerden ötürü ülkesini terk ederek bir başka ülkeye yerleşen kişilerin (Flüchtlinge) arasından Almanya'da yaşamaya karar vererek başvuruda bulunan ancak henüz Almanya'nın haklarında "karar vermediği" kişilerin (Asylbewerber) entegrasyon için istekli ve niyetli olduklarının göstergesi olarak "işsiz (Arbeitlosen)" ya da "iş aramakta (Arbeitssuchenden)" olarak kayıtlı olması büyük önem taşır. Bu açıdan bakıldığında Haziran 2016 itibari ile 297.000 kişi "iş aramakta" olarak kayıtlıdır³⁴. Fakat aranan ya da bulunan işlerin niteliği, özellikle yaz aylarının gelmesi ile farklı sorunları da beraberinde getirmiştir. Özellikle yaz aylarıyla birlikte artış gösteren küçük işlerde çalışanlar (Minijobber) sayısı, işsizlik

²⁹"Arbeitsmarkt in Überblick – die aktuellen Entwicklungen in Kürze – Juni 2016", Bundesagentur für Arbeit, Haziran 2016.

³⁰"Arbeitslosenquote in Deutschland im Jahresdurchschnitt von 1995 bis 2016", Statista.

³¹"Arbeitslosenquote in Deutschland von Juni 2015 bis Juni 2016", Statista.

³²"Arbeitslosenquote in Deutschland nach Bundesländern (Stand: Juni 2016)", Statista.

³³"Ausbildung 7 – Arbeitslosigkeit nach Staatsangehörigkeit", Der Arbeit – und Ausbildungsmarkt in Deutschland – Monatsbericht Juni 2016, s. 14.

³⁴"Hintergrundinformationen", Bundesagentur für Arbeit/Statistik, Haziran 2016.

sayısında bir azalmaya sebebiyet veriyor olarak görünse de 200-450 avro arası ücret ile sonuçlanan bu işlerin sosyal yardım devleti olma sürecine etkisi oldukça azdır. Küçük işlerde çalışanların ücretlerinden yapılan kesintiler daha çok emeklilik için gerekli olan kesintilere gitmektedir. Böylece sosyal yardıma ilişkin kesintiler bu işler için söz konusu olmamaktadır³⁵. Ekonomik entegrasyon açısından bakıldığında, küçük işler piyasaya ısındırıcı işlev görse de sosyal güvenliğin sağlanması noktasında sıkıntılar barındırmaktadır.

Brexit'in Almanya'daki Yankıları

Haziran ayında Almanya gündemindeki en önemli mesele Büyük Britanya'da Avrupa Birliği'nden çıkma konusunda gerçekleştirilen referandumdan AB'den çekilme kararı çıkmasıdır. Merkel, bu durumu "Avrupa için dönüm noktası" olarak nitelemiş; Almanya'nın AB için önemini vurgulayarak Berlin'de Fransa ve İtalya liderleri ile AB Komisyonu Başkanı'nın da katıldığı bir toplantı gerçekleştirmiştir. Peşine benzer bir toplantı talebi parlamento içinden de gelmiştir³⁶. Brexit'in kazanmasının sonuçlarının değerlendirilmesi için gerçekleştirilen bu toplantıya Almanya Dış İşleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier de katılmış; AB'nin "depresyona sürüklenmemesi" noktasındaki beklentisini belirtmiştir³⁷. İngiltere'deki referandumdan "evet" kararı çıkması, Avrupa'nın pek çok ülkesindeki sağ partiler tarafından da coşkuyla karşılanmıştır. Bu coşkunun kaynağı, elbette, benzer bir ayrılığın kendi ülkeleri söz konusu olduğunda da yaşanabileceği ihtimalidir. Brexit'in zafer kazanmasının yarattığı "AB ölüyor" söylemi, aynı zamanda pek çok ülkenin sadece kendi "para" politikalarını değil kendi "göç" politikalarını da AB'den bağımsız düzenleyebilecekleri yönünde bir söylemi de güçlendirmeye başlamıştır. Alman aşırı sağ partisi AfD de bu başarısından dolayı Büyük Britanya'yı tebrik etmiştir³⁸.

Entegrasyon, Eşitsizlik ve Sosyal Boyutta Etkileri

İşsizlik oranlarındaki azalmalara ve iyi seyrine devam eden Alman ekonomisi yine birtakım sorunları da içinde barındırmaya devam etmektedir. İyileşmelere yönelik işaretlere rağmen "fakir ve zengin arası makasın" durumu eleştirileri beraberinde getirmektedir. Bu makasta en büyük mesele, gelir miktarından ziyade bu miktarın nasıl dağıtıldığına ilişkindir. Bu da "eşitlik" meselesini gündeme getirmektedir. Bu mesele yalnızca Almanya'nın değil aynı zamanda pek çok uluslararası örgütün de meselesidir. Brüksel Ekonomik Forumu'nun, Uluslararası İş Örgütü'nün (ILO), Ekonomi Araştırmaları için Alman Enstitüsü'nün (DIW-Deutsches Institut

³⁵"Auch für Mini jobber lohnen sich Rentenbeiträge", Die Welt, 7 Haziran 2016.

³⁶"Bugün Avrupa için Dönüm Noktası", Hürriyet, 24 Haziran 2016.

³⁷"İngiltere Domino Etkisi Yapar Mı?", Hürriyet, 25 Haziran 2016.

³⁸"Avrupa'nın Aşırı Sağcıları Mutlu", Hürriyet, 25 Haziran 2016

für Wirtschaftsforschung) de gündeminde olan dağıtım konusu, “durgun üretkenlik” tartışmaları üzerinden son yıllarda daha belirgin hale gelen bir konu olarak gündeme gelmektedir³⁹. Dolayısıyla “artan eşitsizlik” sorunu beraberinde adli olayların sayısında artışı da gündeme getirmektedir. Eşitsizlik sorunu ile adli olaylar arasındaki bağlantı adli olayları da “makroekonominin” bir sorunu haline getirirken, Almanya’da yaşayanların içinde buldukları çevreyi güvenilir bulmada eskisi kadar net olmamaları aynı zamanda “yoksul göçmenlerin” buna gerekçe gösterilmesiyle sonuçlanmaktadır⁴⁰. “Yabancılar içeri! Göçmenler iş piyasamızı kurtarıyor mu?” tartışmaları Almanya gündemini meşgul etmeye devam etmektedir. Farklı görüşlerden temsilcilere yer verilen bir tartışma programında “Biz’ kimiz?” sorusu tartışılmakla birlikte dikkat çekilen husus AfD’nin gittikçe daha çok güçleneceği yönünde olmuştur⁴¹.

Sonuç

Haziran ayında yaz sezonunun başlamasıyla ekonomik hayatta da hareketlilik görülmeye başlanmıştır. Bunun dışında Almanya ekonomisi üzerinde çok daha önemli etkide bulunacak olay Britanya’nın AB’den çıkma yönünde karar almış olmasıdır. Dolayısıyla bunun göçmen karşıtı hareketlerin artması noktasında tetikleyici bir unsur olup olmayacağı endişesi yaşanmaya başlamıştır. Ekonominin iyi gidişatı, gelir dağılımının tartışmaya açıldığı noktada birtakım soruları ve sorunları gündeme getirmiştir. Gelir dağılımının getirdiği sorunların ve ekonomik entegrasyonunun sağlanmasında yaşanan zorlukların suça eğilimi arttırdığı, bunun da döngüsel olarak göçmen karşıtı hareketleri daha da alevlendirdiği yönünde yorumlar ön plana çıkmaktadır.

³⁹“Kapitalismus in der Krise: Was Wirklich gegen Ungleichheit hilft”, Spiegel, 5 Haziran 2016.

⁴⁰“Angst vor Einbruch: Die Tücke des deutschen Wirtschaftens”, Spiegel, 3 Haziran 2016.

⁴¹“Maischberger” – Talk über Einwanderer: “Bei mir arbeiten natürlich blonde, deutsche Frauen”, Spiegel, 2 Haziran 2016.

KAYNAKÇA

- “”Maischberger” – Talk über Einwanderer: “Bei mir arbeiten natürlich blonde, deutsche Frauen””, 2 Haziran 2016, <http://www.spiegel.de/kultur/tv/sandra-maischberger-talk-ueber-einwanderer-bei-mir-arbeiten-natuerlich-blonde-deutsche-frauen-a-1095391.html>, Erişim Tarihi: 29 Haziran 2016.
- “Angst vor Einbruch: Die Tücke des deutschen Wirtschaftens”, 3 Haziran 2016, <http://www.spiegel.de/wirtschaft/angst-vor-einbruch-die-tuecke-des-deutschen-wirtschaftens-a-1095548.html>, Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2016.
- “Arbeitslosenquote in Deutschland im Jahresdurchschnitt von 1995 bis 2016”, <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/1224/umfrage/arbeitslosenquote-in-deutschland-seit-1995/>, Erişim Tarihi: 14 Temmuz 2016.
- “Arbeitslosenquote in Deutschland nach Bundesländern (Stand: Juni 2016)”, <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/36651/umfrage/arbeitslosenquote-in-deutschland-nach-bundeslaendern/>, Erişim Tarihi: 14 Temmuz 2016.
- “Arbeitslosenquote in Deutschland von Juni 2015 bis Juni 2016”, <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/1239/umfrage/aktuelle-arbeitslosenquote-in-deutschland-monatsdurchschnittswerte/>, Erişim Tarihi: 14 Temmuz 2016.
- “Arbeitsmarkt in Überblick – die aktuellen Entwicklungen in Kürze – Juni 2016, Haziran 2016”, <http://statistik.arbeitsagentur.de/Navigation/Statistik/Statistik-nach-Themen/Arbeitsmarkt-im-Ueberblick/Arbeitsmarkt-im-Ueberblick-Nav.html>, Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2015.
- “Auch für Mini jobber lohnen sich Rentenbeiträge”, 7 Haziran 2016, <http://www.welt.de/finanzen/verbraucher/article156018717/Auch-fuer-Minijobber-lohnen-sich-Rentenbeitraege.html>, Erişim Tarihi: 29 Haziran 2016.
- “Avrupa’nın Aşırı Sağcılarını Mutlu”, 25 Haziran 2016, <http://www.hurriyet.com.tr/ingiltere-domino-etkisi-yapar-mi-40122102>, Erişim Tarihi: 2 Temmuz 2016.
- “Bugün Avrupa için Dönüm Noktası”, 24 Haziran 2016, <http://www.hurriyet.com.tr/bugun-avrupa-icin-donum-noktasi-40121776>, Erişim Tarihi: 2 Temmuz 2016.
- “Der Arbeits- und Ausbildungsmarkt in Deutschland – Monatsbericht Juni 2016”, Haziran

2016,<http://statistik.arbeitsagentur.de/Statistikdaten/Detail/201606/arbeitsmarktbericht-e/monatsbericht-monatsbericht/monatsbericht-d-0-201606-pdf.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2016.

- “Hintergrundinformationen”, Haziran 2016,
<http://statistik.arbeitsagentur.de/Statischer-Content/Statistische-Analysen/Statistische-Sonderberichte/Generische-Publikationen/Auswirkungen-der-Migration-auf-den-Arbeitsmarkt.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2016.
- “İngiltere Domino Etkisi Yapar Mı?”, 25 Haziran 2016,
<http://www.hurriyet.com.tr/ingiltere-domino-etkisi-yapar-mi-40122102>, Erişim Tarihi: 2 Temmuz 2016.
- “Kapitalismus in der Krise: Was Wirklich gegen Ungleichheit hilft”, 5 Haziran 2016,
<http://www.spiegel.de/forum/wirtschaft/kapitalismus-der-krise-wirklich-gegen-ungleichheit-hilft-thread-468238-1.html>, Erişim Tarihi: 29 Haziran 2016.